

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Арт-терапевтичні оздоровчі технології у роботі фахівця соціальної сфери»»

2021-2022 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Мацейко Наталія Володимирівна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/muhailenko/
Контактний телефон	095 94 204 94
E-mail викладача	211nataliya.mikhaylenko105@gmail.com
Графік консультацій	Понеділок: з 13.00 до 15.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	16	16	58	залік

Семестр: V семестр.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: арт-терапія, арт-терапевтичний простір, метафора, проекція, інсайт, катарсис, самоактуалізація, рефлексія, ізотерапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія, лялькотерапія, казкотерапія, маскотерапія, фототерапія.

Мета курсу: забезпечення теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців до використання корекційно-терапевтичного потенціалу методів арт-терапії у роботі з різними категоріями клієнтів, розвиток здатності до самовираження та самопізнання.

Предмет курсу: теоретико-практичні аспекти використання арт-терапевтичних технологій у роботі фахівця соціальної сфери.

Програмні компетентності:

ЗК-4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК-6 Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Результати навчання:

ПР-12 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПР-10 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Зміст курсу:

Тема 1. Теоретичні основи використання арт-терапії як методу.

Сутність та історія розвитку арт-терапії. Види арт-терапії. Фактори терапевтичного впливу в арт-терапії. Форми арт-терапевтичної роботи. Арт-терапевтичний простір та матеріали. Особливості використання методу арт-терапії у практиці діяльності фахівців соціальної сфери.

Тема 2. Характеристика основних напрямків арт-терапії.

Загальні уявлення про зображувальну терапію. Символічне трактування кольору та його терапевтичний вплив. Особливості сприйняття продуктів творчості клієнтів в зображувальній терапії. Основні етапи та техніки зображувальної терапії. Методики проективного малювання.

Тема 3. Терапевтичний вплив засобів музичного мистецтва.

Історичний розвиток танцювальної терапії. Теоретичні засади танцювально-рухової терапії. Терапевтичний процес танцювальної терапії. Техніки танцювально-рухової терапії.

Загальні уявлення про музичну терапію. Історія виникнення. Механізми впливу музики на людину: музика та фізіологічні реакції. Психокорекційні механізми музичної терапії. Психологічні механізми музично-творчого самовираження. Процес музичної терапії. Особливості сприймання музичного матеріалу дітьми та дорослими.

Тема 4. Казкотерапія у роботі з дорослими та дітьми.

Поняття казкотерапії, основні завдання та функції. Типологія казок. Форми роботи з казками. Схема аналізу терапевтичної казки. Особливості використання казкотерапії у роботі з дітьми та дорослими.

Основи лялькотерапії. Вікові особливості та обмеження у використанні ляльок. Організація простору для лялькотерапії. Типологія та види ляльок.

Тема 5. Метафоричні асоціативні карти в індивідуальній та груповій роботі.

Загальні уявлення про метафоричні асоціативні карти (МАК), екскурс в історію методу. Основні види (колоди) метафоричних асоціативних карт (МАК). Принципи використання метафоричних асоціативних карт (МАК) в індивідуальній та груповій роботі. Застосування метафоричних асоціативних карт (МАК) в консультаційній роботі з різними запитамі клієнтів: алгоритм, базові техніки.

Тема 6. Сучасні техніки арт-терапії.

Історія розвитку маскотерапії. Методи і функції маскотерапії. Структура маски. Принципи та моделі маскотерапії. Гримотерапія як різновид маскотерапії.

Визначення фототерапії, фото-арт-терапії та терапевтичної фотографії. Можливості фотографії. Сфери застосування фототерапії. Механізми корекційного впливу фототерапевтичних занять. Класифікація технік фототерапії.

Методи навчання: За джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні (лекція, бесіда, розповідь, пояснення), наочні (спостереження, ілюстрування, демонстрування), практичні (вправи, арт-терапевтичні техніки, проблемні ситуації); за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, проблемного викладу; методи стимулювання навчальної діяльності: метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів; методи контролю і самоконтролю у навчанні: метод усного контролю (індивідуальне, фронтальне та комбіноване опитування; додаткові та допоміжні запитання), метод письмового контролю; метод тестового контролю; бінарні методи: методи викладання (інформаційно-повідомляючий, пояснювальний), методи навчання (репродуктивний, продуктивно-практичний, пошуковий); скрайбінг; сторітеллінг.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс є практико-орієнтованим; заняття проводяться у формі обговорень, заохочується висловлювання власних почуттів та емоцій у процесі апробування арт-терапевтичних технік, активність, креативність та творчий підхід при виконанні завдань; здійснюється активний опір на життєвий досвід здобувачів.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: арт-терапевтичні матеріали, мультимедійне обладнання, ноутбук/мультимедійні презентації, навчальні фільми.

Система оцінювання та вимоги:**Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль)
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання ***

* Детальну систему нарахування рейтингових балів представлено на електронній платформі Moodle БДПУ

№	Вид робіт	Бали рейтингу					
		Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6
1	Рейтингове оцінювання лекційного курсу						
1.1.	Відвідування лекційних занять (допуск до заліку)	-	-	-	-	-	-
1.2.	Ведення конспекту лекцій (допуск до заліку)	-	-	-	-	-	-
2	Рейтингове оцінювання курсу семінарських занять та самостійної/індивідуально-дослідної роботи						
2.1.	Відвідування семінарських занять (допуск до заліку)	-	-	-	-	-	-
2.2.	Виступ на семінарському занятті	0-5	0-5	0-5/0-5	0-5	0-5/0-5	0-5
2.3.	<i>Участь у обговоренні (доповнення)*</i>	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2
2.4.	<i>Підготовка доповіді / написання есе</i>	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2
2.5.	<i>Розробка мультимедійної презентації</i>	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5
2.6.	Виконання самостійної роботи	0-7	0-7	0-5	0-7	0-5	0-7
2.7.	Виконання індивідуально-дослідного (творчого) завдання	0-8	0-8	0-5	0-8	0-5	0-8
2.8.	Виконання тестових завдань за темою	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5	0-5
Максимальний бал за тему:		25	25	25	25	25	25
Загалом:		150					
3	Штрафні бали (зі знаком «мінус»)						
3.1.	Пропуски занять без поважних причин / несвоєчасне виконання робіт ** :						
	а) лекційних (2 години)	1 бал					
	б) семінарських (2 години)	2 бала					
3.2.	Пропуски занять з поважних причин *** :						
	а) лекційних (2 години)	не нараховуються					
	б) семінарських (2 години)	не нараховуються					
Розрахунок загального балу за поточну роботу:		Середнє арифметичне 150 балів : 3 кредити = 50 балів (максимум) / 35 (мінімум)					

* Курсивом у таблиці позначено альтернативні види роботи.

** Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані протягом двох тижнів.

*** Пропущені з поважних причин заняття (документальне підтвердження) повинні бути відпрацьовані без нарахування штрафних балів протягом двох тижнів.

**Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль)
Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти**

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів, мінімально – 35)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
T1	T2	T1	T2	T1	T2		50	100
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю (заліку) здійснюється за умови нарахування здобувачу вищої освіти прохідного балу – 35.

Підсумковий контроль може здійснюватися у двох формах (за згодою викладача та здобувачів): виконання письмової підсумкової роботи (тестові завдання та відкриті запитання) / підбір та демонстрація засвоєних арт-терапевтичних технік в умовах роботи у групі.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється наступним чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Шкала оцінювання: ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Рекомендована література:

Основна

1. Бордіян Я.І., Журавель Т.В., Кулаковська О.Л. та ін. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок у м. Києві: модель, особливості, перспективи. Київ: «ВБ: «Калита», 2017. 98 с.
1. Блінов О. А., Шопіна М. О. Метафоричні асоціативні карти як творчий інтегративний ресурс стресостійкості особистості: навч. посіб. К.: НАУ, 2016. 101 с.
2. Бриндіков Ю.Л. Арт-терапія: суть, можливості роботи з військовослужбовцями учасниками бойових дій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 2 (41). С. 42-45.
3. Вознесенська О.Л. Медіа-арттерапія як засіб подолання наслідків і профілактики психотравми: Практ. посіб. Вид. 2-ге, стереотипне. К.: ФОП Назаренко Т.В., 2020. 124 с.
4. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
5. Колпакчи О. С. Арт-терапія: курс лекцій: навч. Посібник. Бердянськ: БДПУ, 2016. 322 с.
6. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Суми: Університетська книга, 2020. С. 203-212.
7. Кузьменко Т. М. Інноваційний арт-терапевтичний інструментарій для психоконсультації та психокорекції: навч. метод. посіб. Переяслав-Хмельницький: Вид-во «С.К.В», 2018. 125 с.
8. Магдисюк Л. І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 152 с.
9. Максименко Д. С. Різнокольорове дитинство: ігротерапія, казкотерапія, ізотерапія, музикотерапія. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 192 с.

10. Олійник І. В. Арт-терапія як одна з інноваційних психолого-педагогічних технологій у професійній діяльності соціальних працівників. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. Вип. 61. С. 208-213.
11. Орловська О.А. Казкотерапія як метод символ-драми в роботі психолога та соціального працівника: навч. посіб. Київ, 2020. 167 с.
12. Подкоритова Л.О. Особливості впливу арт-терапії на розвиток рефлексії фахівців соціономічної сфери. *Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України*. 2016. Вип. 34. Кам'янець-Подільський: Аксіома. С. 431-445.
13. Руденко Ю.Ю. Арт-терапія в соціальній роботі. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціальна робота XXI століття в Україні: теорія та практика», [ЦДПУ ім. В. Винниченка]. 2018. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferen-2018-2019-arhiv/konferentsii-2018-2019>.
14. Смеречак Л. Арт-терапія у роботі фахівців соціальної сфери. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. № 1. С. 218-223.
15. Тарарина Е. В. Практикум по арт-терапии в работе с детьми: науч.-метод. пособие. Киев: АСТАМИР-В, 2019. 248 с.

Допоміжна:

1. Арт-терапия – новые горизонты / под ред. А.И. Копытина. СПб.: Когито-Центр. 2017. 336 с.
2. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті: Науково-виробниче видання. Київ: ТОВ Видавництво «Шкільний світ», 2007.
3. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Основы сказкотерапии. СПб.: Речь, 2006. 176 с.
4. Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. посіб. для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
5. Копытин А. И. Основы арт-терапии. СПб: Речь, 2001. 216 с.
6. Копытин А. И. Техники фототерапии. СПб.: Речь, 2010.
7. Кэмпбелл Д. Музыка для здоровья. Эффект Моцарта; пер. с англ. Л.М. Щукина. Минск: Попурри, 2010. 416 с.
8. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 304 с.
9. Методичний посібник з музикотерапії для дітей дошкільного віку зі складними порушеннями психофізичного розвитку / Укладач Н. Квітка. К.: 2013. 82 с.
10. Морозовская Е. Проективные карты в работе психолога: полное руководство. Одесса: Институт Проективных Карт, 2013. 128 с.
11. Нечай С. Музыка розвиває, виховує, оздоровлює: навч.-метод. посіб. / Світлана Нечай; [голов. ред. Н.О. Андрусич]; М-во освіти і науки, молоді та спорту України; РВНЗ «Крим. інж.-пед. ун-т». К.: Світоч, 2012. 142 с.
12. Прищенко С.В. Кольорознавство: навч. посіб. Вид. 3-тє, випр. і доповн. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. С. 96-138.
13. Ткач Р. М. Сказкотерапия детских проблем. СПб.: «Речь», 2012. 128 с.
14. Тренинг по сказкотерапии / Под ред. Т. Д. Зинкевич-Евстигнеевой. СПб.: «Речь», 2006. 176 с.
15. Шамдян К. Проективні методи дослідження особистості: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 466 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>

3. Медіатека ФДССО.
4. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ.